

Možnost a čas

Považovat jakoukoli možnost za něco, co už „jest“, tedy za něco jsoucího, znamená být v rozporu s tím, že musí předcházet svému uskutečnění. Ale považovat naproti tomu možnost za něco nejsoucího odporuje požadavku, aby cokoli jsoucího mělo svou příčinu v něčem skutečném. „Možnost“ proto nemůže být příčinou svého uskutečnění. Tím se ovšem dostáváme k dalšímu rozporu: je-li každá skutečnost následkem nějaké předchozí příčiny (resp. nějakých příčin), jakou funkci by ještě mohla mít nějaká „možnost“, která by oněmi příčinami měla být učiněna skutečností? Vždyť ony „příčiny“ už byly (a jsou) – proč tedy je zapotřebí ještě nějakých „možností“? A tak se zdá, že následek nemůže být vyvolán ani příčinami „pouze jsoucími“, ani možnostmi (jsoucí, ale ovšem tím spíš nejsoucí). Aby něco předchozího mohlo mít nějaký vliv na to, co teprve přijde (co teprve má nastat), musí mít jak příčina, tak možnost dost času, aby k něčemu takovému mohlo dojít. Ale kde ten čas brát? Copak je běžně k mání? Ten čas musí přijít, přesněji stále přicházet, a to asi nezávisle na tom, k čemu tu či onde dojde. Ale opravdu nezávisle? Kdyby se nic nedělo, čas by asi nepřicházel. Vždyť jak by bylo možno mluvit o čase, kdyby se nic nedělo? Vše nasvědčuje tomu, že možnosti přicházejí z budoucnosti – ne ovšem jako součást času, nýbrž zvlášť.

(Písek, 151113-1.)